

RECENZE

Milan Nakonečný

SOCIÁLNÍ PSYCHOLOGIE

Nakladatelství Svoboda (Sociologická knižnice): Praha 1970, 395 str.

Recenzovaná publikace M. Nakonečného vznikala postupně. Předcházelo jí několik let vysokoškolských přednášek a seminářů, ale v první řadě skripta, kladně recenzovaná J. Vláčilem v Československé psychologii (1969, s. 298–300). Předcházela jí také dvě hojně diskutovaná, domácí, původní díla podobného charakteru (A. Jurovského „Duševný život ve společenských podmínkách“ a J. Součka, Z. Holubáře „Úvod do sociální psychologie pro učitele“), dva významné překlady (B. D. Parygin „Sociální psychologie jako věda“ a D. Krech–R. S. Crutchfield–E. L. Ballachey „Jedinec ve společnosti“) a poměrně rozvinuté zázemí výzkumné a teoretické. Soudím, že M. Nakonečný této situaci využil v dobrém smyslu slova. Rozsahem i rozpracovaností jednotlivých témat nepochybně posunul hladinu náročnosti na sociálně psychologickou literaturu v Československu o několik stupňů výše.

Recenzovaná kniha má jednak pět kapitol úvodních, v nichž je vymezen předmět sociální psychologie, diskutována její systematika, objasněn vztah k jiným vědám, referován její vznik a vývoj, nastíněny možnosti a oblasti aplikace. Sem by – podle mého soudu – patřila i kapitola věnovaná metodám, kterou autor zcela netradičně zařadil až na konec knihy. Chtěl bych podotknout, že její četbu vhodně doplňuje rozsáhlý a zasvěcený Křivohlavého referát o II. dílu Lindzeyova a Aronsonova „Handbook of Social Psychology“ (viz Čs. psychol. 1971, s. 192–198). Vlastní jádro publikace tvoří dvanáct kapitol, pokrývajících hlavní tematické okruhy sociální psychologie (Determinace lidské psychiky, Kulturní faktory v psychologii člověka, Sociální faktory v psychologii člověka, Prostředky společenského vlivu na psychiku jedince, Socializace individua, Osobnost a její role, Sociální percepce, Komunikace, Motivace, Postoje, Člověk ve skupině, Člověk v davu).

Kniha je fundována velmi rozsáhlým literárním přehledem autora. Bohatstvím citovaných pramenů a konfrontací poznatků se může směle srovnávat s dobrými zahraničními díly svého druhu a zaměření. Nicméně myslím, že několik jmen prvořadého významu chybí. Tak

např. F. Heider (s teorií atribuce a příspěvkem k problematice vnímání druhých osob), M. Deutsch a další autoři, zabývající se výzkumy z oblasti experimentálních her a řešení konfliktů v tzv. smíšeně motivovaných situacích (viz domácí práce J. Křivohlavého a L. Kubičky), L. S. Vygotskij (zejména se svou teorií kulturního vývoje), S. Schachter (se sociální teorií emocí). Je škoda, že kniha postrádá kompletní závěrečnou bibliografii. Autor uvádí jen základní „doporučená“ díla, jinak třeba hledat prameny v samotném textu v přímé souvislosti s citací. Přimlouval bych se také za větší propracovanost věcného rejstříku. Řada důležitých v textu probíraných témat a teorií, osvětlovaných pojmy apod. v něm nenachází odkaz (např. kognitivní disonance, kooperace, kompetice, afiliace). Přitom kniha splňuje nároky, aby v mnohém ohledu plnila i funkci sociálně psychologického slovníku.

Závěrem možno shrnout, že M. Nakonečného kniha je zcela jednoznačně významným obohacením naší původní literatury. Jde o zdařilé dílo, jehož studování umožňuje čtenáři samostatný rozhled a motivuje jej k prohloubenějšímu zájmu o sociální psychologii. *Z. Helus*

A. P. Klímenko

VOPROSY PSICHOLOGVISTICESKOGO IZUČENIJA SEMANTIKI

Minsk, Izd. Vyšejšaja škola, 1970, 204 str.

Je známo, že v sovětské psychologii řeči a psycholingvistiky neexistovaly až do nedávné doby významnější výzkumy sémantické, hlavní zájem badatelů se soustřeďoval spíše na oblast gramatických a psychofonetických modelů řečové činnosti.¹⁾ A. P. Klímenková z university v Minsku publikovala již několik psycholingvistických prací o sémantice²⁾ a tato

¹⁾ Srov. A. A. Leontjev, Psycholingvistika (Leningrad, 1967) a J. Průcha, Sovětský výzkum v psychologii řečové činnosti, Čs. psychologie, XV, 1971, č. 1, 62–73.

²⁾ Viz zvláště A. P. Klímenko, Voprosy eksperimentalnogo izučenijsa značenij slov. In: Teorija rečevoj dejatelnosti, Nauka, Moskva, 1968, 164–171; A. P. Klímenko, K obsuždeniju rezul'tatov kačestvennyh paradigmatičeskich eksperimentov. In: Materialy vtorogo simpoziuma po psiholingvistike, Nauka, Moskva, 1968, 55–64.